

ORGANIZACIJA PROIZVODNJE I OTKUPA MLIJEKA U RO »SIRELA«, BJELOVAR*

Milan DEVČIĆ, dipl. vet. »Sirela« OOK »Kooperacija«, Bjelovar

Radna organizacija »Sirela« organizirana je tako, da u svom sastavu ima OOUR »Mlječni proizvodi« koji se bavi preradom mlijeka u sireve, »SIRELACOMMERCE« koji se bavi plasmanom, OOK »Zadrugar« koja se bavi kompletnom kooperacijom u ratarskoj i stočarskoj proizvodnji i snabdijevanjem poljoprivrednika putem svoje trgovačke mreže, OOK »Kooperacija« koja se bavi proizvodnjom i otkupom mlijeka, RZ »Poljoprivredna stanica« koja se bavi selekcijom u govedarskoj i svinjogojskoj proizvodnji, te ostalim zahvatima u stočarskoj i ratarskoj proizvodnji i RZ »Zajedničke službe«.

Glavni nosioc organizirane proizvodnje i otkupa mlijeka je OOK »Kooperacija« a u svom radu koristi usluge OOK »Zadrugar« u pravcu snabdijevanja poljoprivrednika sa repromaterijalom, mehanizacijom, građevnim materijalom i ostalim potrebnim za poljoprivredno domaćinstvo.

Selekcija goveda

Početakom XX stoljeća na našem području potepeno se je prelazilo oplemenjivanjem domaćeg nisko produktivnog goveda uvezenim simentalским govedom. Stočari Bjelovarskog kraja uvidjevši da uvezeno govedo u istim uzgojima proizvodi više mlijeka i mesa, prihvaćaju ga, te ga dalje uzgajaju i šire, što su u tim godinama kao dokaz i osnovane marvogojske udruge. O tome svjedoče i vrlo rani podaci o kontroli kao npr. 1935. godine u Novoj Rači bilo je pod kontrolom 156 krava koje su u prosjeku proizvele 3256 litara mlijeka sa 3,62% mlječne masti. Za Bjelovarski kraj 1952. godina značajna je radi uvođenja umjetnog osjemenjivanja, jedne od mjera za unapređenje govedarske proizvodnje.

Međutim, i sami stočari u iskorištavanju goveda uviđaju potrebu za zamjenom nisko produktivnih krava, visoko produktivnim. Kroz sve vrijeme, a to znači od 1907. godine u Žabnu, a 1914. godine u Bjelovaru (Nova Rača), provodi se kontrola proizvodnih svojstava goveda, odnosno jednostavno selekcija. Ta selekcija doživljavala je svoje padove i uspone ovisno o tome koliko je društvo polagalo važnosti govedarskoj proizvodnji. Od 1965. godine intervencijom društva pristupa se organiziranom stručnom radu na unapređenju selekcijskih zahvata na društvenom i privatnom sektoru Republike. Kako na području djelovanja RO »Sirela« nema društvenih gospodarstava koja se bave govedarskom proizvodnjom, to je »Sirela« prihvatila kao jedinu mogućnost rješavanje unapređenja govedarstva na individualnom sektoru, i to na području svog djelovanja, a posebice na Općini Bjelovar. Broj krava pod kontrolom i selekcijskim zahvatima u raznim vremenskim razdobljima je različit, a od 1965. godine 257 u stalnom je porastu (1980. 1889).

To je 12,68 % plotkinja pod kontrolom u odnosu na cjelokupni fond plotkinja, a po tom broju nalazimo se među prvim općinama u Republici. Proizvodnja mlijeka matičnog stada na individualnom sektoru je:

* Referat održan na »Mleko '81«, 24.—29. 10. 1981., Maribor

1965. godine 3513 kg mlijeka sa 3,80% mlječne masti,
1975. godine 3506 kg mlijeka sa 3,78% mlječne masti,
1980. godine 4044 kg mlijeka sa 3,73% mlječne masti.

Poboljšanom, a ne samo intenzivnom ishranom došla je do izražaja genetska vrijednost grla, tako da smo nakon provedenih tehnoloških zahvata u ishrani povećali proizvodnju mlijeka, kao tržišni višak i do 4500 litara po kravi. Ima plotkinja koje u laktaciji proizvedu preko 7000 kg mlijeka, kao npr. »Cica« MB 832 sa proizvodnjom od 7782 kg u 1978. godini, te zauzima 1. mjesto u Republici.

Danas »Sirela« u Republici spada među najveće proizvođače rasplodnog materijala, tako da za 1982. godinu nudimo tržištu cca 400 komada kvalitetnih steonih junica. Dosadašnji rad »Sirelinih« stručnih službi pokazuje određene efekte u proizvodnji mlijeka i rasplodnog materijala kod njenih proizvođača orijentiranih na tu proizvodnju. Značajno je to da želimo zaokružiti u jednu cjelinu naš rad na govedarstvu kod pružanja stručne pomoći u ratarstvu, govedarstvu, praćenje u kooperativnim odnosima bilo u proizvodnji mlijeka ili investicijama oko ulaganja u nove objekte, mehanizaciju ili neke druge zahvate, ali sve sa određenom namjenom, da proizvođaču omogućimo veću i jeftiniju proizvodnju mlijeka kao tržišni višak.

Organizacija proizvodnje i otkupa mlijeka

Sadašnje otkupno područje »Sirele« bilo je rascjepano na mnogo malih pogona po raznim mjestima bilogorsko-podravske regije. Svaki od ovih pogona samostalno je radio i na problematici sirovine. Sirovinska služba za cijelo otkupno područje formira se početkom 1965. godine, koja do danas prolazi težak put pod različitim uvjetima, te se suočava s mnogim problemima u vezi organizacije otkupa mlijeka. Danas OOK »Kooperacija« proizvodi i organizira otkup mlijeka na 7 općina, od toga na 2 općine djelomično. Otkup se dijeli na vlastito otkupno područje, a to je Općina Bjelovar, Koprivnica i Garešnica, te područje dobavljača a to su općine: Đurđevac, Čazma, Križevci i Vrbovec. Na vlastitom otkupnom području radimo sa svojom sirovinskom službom, dok dobavljače smatramo poljoprivredne zadruge i OUR-e kooperacije na tim općinama, te s njima imamo ugovore o proizvodnji i otkupu mlijeka, za što dobivaju novčanu nadoknadu.

Na cijelom otkupnom području imamo 559 otkupnih stanica s kojih svaki dan odvozimo mlijeko (365 dana) a u njima imamo rashladne uređaje zapremine 200—1200 litara u ukupnom kapacitetu za hlađenje 320.000 litara dnevno. Ovog momenta još nije opremljeno tim uređajima jedan dio na općini Križevci. Na sabirnim stanicama rade sabirači mlijeka koji nisu u radnom odnosu, njih biraju proizvođači mlijeka između sebe, a na vlastitom otkupnom području OOK »Kooperacija« sklapa s njima ugovor o preuzimanju mlijeka i nadoknadi za taj posao, a na području dobavljača dotični nosioci otkupa. Mlijeko proizvođača se ispituje u laboratoriji »Sirele« a jedan dio u laboratoriji dobavljača. Uzorak mlijeka sabirne stanice uzima se svaki dan i on se ispituje u laboratoriji »Sirele«, a sporazumom je rješeno da ispitivanje mlijeka sabirnih stanica i cisterni kamiona regulira laboratorij »Sirele«. Mlijeko dobivamo od individualnog sektora i dnevno surađujemo s oko 20.000 proizvođača.

Isporučka mlijeka po jednom domaćinstvu

Godina	Broj domaćinstava	Godišnja isporuka po domaćinstvu	Dnevna isporuka
1973.	11015	3230	8,85
1974.	12757	3285	9,00
1975.	15631	3358	9,20
1976.	17375	3642	9,98
1977.	18596	3964	10,86
1978.	19341	3927	10,76
1979.	18728	4318	11,80
1980.	18798	4302	11,78

Iz tabele o proizvodnji mlijeka vidimo da su količine mlijeka iz godine u godinu rasle, što smatramo da je to uvjetovano prije predočenom organizacijom otkupa, stabilnosti u otkupu (1977. godine), redovita isplata mlijeka, cijena mlijeka, te ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju. Iz podataka tabele broja proizvođača vidi se također da se je on iz godine u godinu povećavao, što je rezultat jednog dijela interesa proizvođača za proizvodnju mlijeka, a isto tako se broj proizvođača povećao proširenjem otkupnog područja. Broj proizvođača raste iz godine u godinu sve do 1979. godine kada bilježi izvjestan pad, a 1980. god. nastaje stagnacija. Dalje više nismo u stanju proširiti otkupno područje jer je na području djelovanja »Sirele« obuhvaćeno sve, te je potrebno da se okrenemo intenzivnijoj proizvodnji mlijeka. »Sirela« je da bi povećala interes za robnu proizvodnju mlijeka u 1973. godini donijela odluku o formiranju premije za robne proizvođače, odnosno vraćanje jednog dijela dohotka proizvođačima koji se bave robnom proizvodnjom i to koji proizvode više od 10.000 litara mlijeka godišnje.

Kretanje broja robnih proizvođača mlijeka

1973.	64	1977.	398
1974.	123	1978.	504
1975.	224	1979.	577
1976.	358	1980.	724

Da bi proizvođač ostvario premiju na mlijeko mora pored odredbi pravilnika o mlijeku zadovoljiti i ostale uvjete:

1. da na jedno ime ne može predavati više domaćinstava
2. da sabirači mlijeka ne mogu biti robni proizvođači ako im se stajskom kontrolom ne utvrdi da su proizveli to mlijeko
3. ne mogu biti robni proizvođači oni kojima se u laboratoriju »Sirela« ustanovi metodom refrakcije dolijevanje vode.

Tvornička premija za 1981. godinu iznosi:

- 7 000—15 000 litara — 0,15 dinara
- 15 000—20 000 litara — 0,25 dinara
- 20 000—35 000 litara — 0,35 dinara
- 35 000—50 000 litara — 0,50 dinara
- preko 50 000 litara — 0,80 dinara

Sa robnosti smo išli na 7000 litara iz razloga što jedan veliki dio proizvođača ima te količine a pošto je osnovna organizacija kooperanata »Ko-

operacija« zacrtala sebi srednjoročnim programom da 1985. godine dođe na cca 100,000.000 litara otkupnog mlijeka mora raditi i na većem broju robnih proizvođača. Ove godine robna proizvodnja mlijeka učestvovat će sa oko 23 % u ukupnim količinama. Da bi to realizirali mi smo počev od 1974. godine kreditirali poljoprivredne proizvođače s oko 25 milijardi starih dinara. Sredstva su korištena iz izvora banaka, međunarodnih sredstava, Republičkog fonda za stočarstvo te naših vlastitih izvora. Kreditirali smo poljoprivredne proizvođače u nabavi repromaterijala, počev od umjetnih gnojiva, herbicida, zatim nabavi steonih junica, poljoprivrednoj mehanizaciji i izgradnji stajskih kapaciteta. To nam je zadatak i za srednjoročno razdoblje. Na stručnoj službi OOK »Kooperacija« i RZ Poljoprivredna stanica je da u ovom srednjoročnom razdoblju poveća mliječnost po kravi, a da bi sve to napravili potrebno je:

- povećati i poboljšati količinu voluminozne krme,
- meliorizirati postojeće livade i zasijati travničke površine,
- povećati prinose žitarica,
- izmjeniti dio nisko produktivnih krava,
- poboljšati kapacitete postojećeg stada,
- poboljšati uzgoj i način držanja,
- prosvjetiti našeg stočara u uzgoju i proizvodnji mlijeka,
- stimulirati robnu proizvodnju mlijeka,
- oslobađati poljoprivrednika poreza na promet kod izgradnje objekta,
- raditi na olakšicama u poreskoj politici kod takve proizvodnje.